

Åtgärdsprogram
för hotade arter

Fakta 2019:3

Länsstyrelsen
Stockholm

Publiceringsdatum
2019-02-12

Kontaktpersoner
Martin Elmestål
Enheten för naturskötsel
Telefon: 010-223 10 00
stockholm@lansstyrelsen.se

Denna publikation finns bara i pdf.
www.lansstyrelsen.se/stockholm

ISBN
978-91-7281-879-8

Läderbagge

Osmoderma eremita

Läderbaggen lever i gamla ihåliga lövträd, främst ek. Arten hotas av att dess livsmiljö växer igen. Lämpliga träd dör i förtid på grund av konkurrens från andra träd. Klimatet inuti det ihåliga trädet försämras också på grund av att igenväxningen gör det skuggigare. I många områden finns även en brist på yngre ekar som ska ta vid då de gamla träden dör. För att läderbaggen ska överleva på sikt krävs flera åtgärder för att gynna den och dess livsmiljö.

Beskrivning

Läderbaggen är en cirka tre centimeter stor brunsvart skalbagge. Läderbaggschanarna ger ifrån sig en tydlig doft, ett feromon, som lockar till sig honor. Doften påminner om persika. Läderbaggens larver är vita och tjocka, och de kan bli upp till nio centimeter långa. Larvens spillning är pelletslik med rektangulär form, och den kan bli upp till sju—åtta millimeter lång.

Vad är Åtgärdsprogram för hotade arter?

Nära 2000 arter, cirka fem procent av Sveriges djur, växter och svampar är så hotade att de riskerar att dö ut. Huvudorsaken till att dessa arter är hotade är att deras livsmiljöer försvunnit, främst på grund av ändrad markanvändning. Vissa marker nyttjas idag hårdare än förr, andra nyttjas inte alls och växer igen.

Naturvårdsverket och Länsstyrelserna gör därför en satsning på att ta fram nationella åtgärdsprogram för hotade arter och livsmiljöer (ÅGP). Satsningen, som omfattar drygt 200 program och berör cirka 400 arter, är en del av arbetet för att klara riksdagens miljö kvalitetsmål, i första hand Ett rikt odlingslandskap, Myllrande våtmarker, Levande skogar och Ett rikt växt- och djurliv.

Utbredning

Läderbaggen förekommer i alla län från Skåne i söder till Uppsala och Västmanland i norr, med tyngdpunkten av utbredningen i sydöstra Sverige. 70% av lokalerna finns i Blekingen, Kalmar och Östergötlands län. I Stockholm förekommer de enda kända förekomsterna av läderbaggar på Färingsö i Ekerö kommun och på Mörkö i Södertälje kommun. Gamla spår av läderbagge har dock hittats runt om i länet men där de lokala populationerna med stor sannolikhet dött ut. Troligen finns det isolerade populationer av läderbagge på andra ställen i länet, men som ännu inte har hittats av entomologer eller av Länsstyrelsen.

Biologi och ekologi

Läderbaggens larver lever inuti ihåliga lövträd. De äter av den brunrötade murkna veden. Efter tre år förpuppas de och under sommaren kläcks pupporna till vuxna skalbaggar. De vuxna skalbaggar lever i ungefär en månad. Läderbaggen flyger inte gärna, de flesta skalbaggar stannar i det träd där de kläcktes. Den längsta dokumenterade sträckan som arten förflyttat sig i Sverige är 500 meter. Man tror dock att de kan sprida sig längre.

Läderbaggen lever i träd med håligheter som innehåller mulm (löst material som framförallt består av nedbruten ved). Ek är det viktigaste trädslaget, men de kan även finnas i andra lövträd. Ekar börjar oftast inte utveckla håligheter förrän de är mer än 200 år gamla. Därför krävs det en obruten följd av gamla ekar i områden där det finns läderbagge.

Lämplig ihålig ek för läderbagge

Bevarande åtgärder

I flera län pågår åtgärder för att bevara läderbaggen. Gamla ekar och deras efterträdare röjs fram. Den gynnar inte bara läderbaggen utan även en mängd andra arter som lever i öppna till halvöppna ekdominerande miljöer.

Vad är Åtgärdsprogram för hotade arter?

Nära 2000 arter, cirka fem procent av Sveriges djur, växter och svampar är så hotade att de riskerar att dö ut. Huvudorsaken till att dessa arter är hotade är att deras livsmiljöer försvunnit, främst på grund av ändrad markanvändning. Vissa marker nyttjas idag hårdare än förr, andra nyttjas inte alls och växer igen.

Naturvårdsverket och Länsstyrelserna gör därför en storsatsning på att ta fram nationella åtgärdsprogram för hotade arter och livsmiljöer (ÅGP). Satsningen, som omfattar drygt 200 program och berör cirka 400 arter, är en del av arbetet för att klara riksdagens miljö kvalitetsmål, i första hand Ett rikt odlingslandskap, Myllrande våtmarker, Levande skogar och Ett rikt växt- och djurliv.

I en del områden finns det en brist på yngre ekar. Då saknas det lämpliga träd för läderbaggen att flytta till när de gamla dör. Därför gör man på några ställen försök med att på konstgjord väg påskynda ekarnas åldrande så att de bildar lämpliga håligheter. Man sätter även upp så kallade mulmholkar, vilket är trälådor eller ihåliga stammar som fylls på med sågspån, löv och annat material som läderbaggens larver kan leva i.

Ihålig ek med läderbaggespillning

Fridlysning och skydd

Läderbaggen är fridlyst i hela landet och upptagen i EU:s art- och habitatdirektiv över arter som kräver noggrant skydd. Det innebär att det är förbjudet att avsiktligt fånga eller döda den, samt skada eller förstöra dess livsmiljö. Därför kan det vara olagligt att ta ner grova ekar i områden där det finns läderbagge. Inför sådana planerade åtgärder ska Länsstyrelsen kontaktas för rådgivning.

Vad kan du göra?

Läderbaggen behöver tillgång till grova gamla ekar som står solbelyst eller halvöppet. Om miljön runt ekarna växer igen dör de i förtid. Därför är det viktigt att röja under eller runt ekarnas kronor. Man behöver också tänka på nästa generation grova träd som ska ta över när de gamla dör. Dessa yngre träd behöver också röjas fram för att kunna utvecklas till vidkroniga träd. Blommande buskar såsom hagtorn och slånbar skadar inte ekarna, utan bör lämnas kvar till nytta för andra arter.

Läs mer om läderbaggen i artens åtgärdsprogram som du hittar på Naturvårdsverkets webbplats: www.naturvardsverket.se